

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра журналістики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА МОВИ ТА ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК У ЗМІ

Освітня програма **«Журналістика»**

Спеціальність **061 «Журналістика»**

Галузь знань **06 «Журналістика»**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання згідно з графіком навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Культура мови та типологія помилок у ЗМІ
Освітня програма	Журналістика
Спеціальність	061 «Журналістика»
Галузь знань	06 «Журналістика»
Освітній рівень	Бакалавр
Статус дисципліни	Основна
Курс / семестр	4 курс / 7 семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 18 год. Практичні заняття – 18 год. Самостійна робота – 54 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Мета: формувати знання студентів про культуру мови та природу, причини і типи помилок; оволодіти теоретичною базою сучасної девіатології та практичними навичками редакторської роботи над анормативами. На основі теоретичних знань майбутні журналісти повинні вміти розпізнавати різні типи помилок, встановлювати причину відхилення від норми і редагувати текст.

Цілі: висвітлити основні етапи становлення та розвитку девіатології в світі та Україні; дослідити проблематику помилки у видавничому процесі; визначити роль типології помилок у редагуванні та коректурі тексту; проаналізувати екстра- та інтралінгвальні причини помилок у різних видах редагованих текстів; опрацювати та засвоїти матеріал, який допоможе чіткіше простежувати помилки та розрізнити їх типологію.

Компетентності

ЗК 01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність спілкуватися державною мовою.

СК 02. Здатність формувати інформаційний контент.

СК 03. Здатність створювати медіапродукт.

Програмні результати навчання

ПР 11. Вільно спілкуватися, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.

ПР 14. Генерувати інформаційний контент для будь-якого виду ЗМІ за заданою темою з використанням доступних, а також обов'язкових джерел інформації.

ПР 15. Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1	Помилки як об'єкт наукового вивчення	Знати предмет і завдання курсу «Культура мови та типологія помилок у ЗМІ», зв'язок з іншими суміжними лінгвістичними та нелінгвістичними дисциплінами. Розрізняти поняття «норма» і «помилка». Проаналізувати історію вивчення помилок. Орієнтуватися в методах дослідження помилок.	Контрольні запитання, виконання завдань, опрацювання наукових джерел, завдання для самостійної роботи
2	Психолінгвістичний аспект помилкової діяльності	Знати теорію мовленнєвої діяльності – теоретичну базу дослідження онтогенезу мовлення. Охарактеризувати зв'язок мови і мислення. Простежити особливості породження мовлення: структуру і моделі. Визначити девіації у процесі породження мовлення.	Контрольні запитання, виконання завдань, опрацювання наукових джерел, завдання для самостійної роботи
3	Типологія мовних помилок	Знати дефініцію та особливості мовної компетенції. Окреслити проблему типології мовних помилок. Знати типи мовних помилок за співвіднесеністю їх із рівнем мовної системи, навести приклади. Охарактеризувати немовні помилки (навести приклади таких помилок у ЗМІ). Визначити логічні помилки (простежити приклади таких помилок у ЗМІ). Редагувати тексти.	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної роботи
4	Проблеми, пов'язані з опануванням мовленнєвою діяльністю	Аналізувати помилки, які виникають у процесі породження мовлення. Окреслити проблеми, пов'язані з процесом сприйняття мовлення. Слухання і його роль у комунікації.	Контрольні запитання, виконання завдань, аудіювання, завдання для самостійної роботи
5	Помилки, зумовлені ситуацією білінгвізму	Охарактеризувати проблему двомовності (білінгвізму та диглосії) як джерела мовленнєвих помилок; питання суржикового мовлення як противаги нормативному коду. Окреслити особливості фонетичної, лексичної та граматичної системи суржикової мови. Визначити	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної

		комунікативні девіації, пов'язані з мовною компетенцією білінгвів; комунікативні невдачі лінгвокогнітивного характеру (пов'язані з культурною компетенцією). Редагувати тексти.	роботи
6	Помилки, спричинені учасниками комунікації	Знати сутність і природу комунікативних девіацій. Охарактеризувати теорію прагмалінгвістики, специфіку прагматики спілкування. Знати визначення та особливості комунікативної компетенції мовця (медійника). Визначати типи комунікативно-прагматичних помилок. Редагувати тексти.	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної роботи
7	Девіації, спричинені процесом комунікації (контактом)	Охарактеризувати комунікативні девіації, пов'язані зі стратегіями та постулатами спілкування; комунікативні невдачі, пов'язані з атмосферою та регістром спілкування; комунікативні девіації, пов'язані із соціальною складовою тональності спілкування; помилки, пов'язані з мовним кодом та порушенням законів референції. Окреслити основні закони спілкування (навести приклади). Редагувати тексти.	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної роботи
8	Комунікативна культура: конфлікти в мовленнєвих актах	Проаналізувати теоретичні відомості про конфлікти; навести класифікацію конфліктів. Окреслити основні конфліктогени (навести приклади із ЗМІ); типи конфліктних особистостей (навести приклади тележурналістів як конфліктних особистостей). Запропонувати рекомендації щодо подолання конфліктів (на конкретних прикладах).	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної роботи
9	Помилки у редагуванні тексту	Працювати з текстами відповідно до постулатів редагування. Визначити помилки щодо конкретних норм редагування. Комунікативні помилки як об'єкт уваги редактора. Помилки реципієнта. Врахування особливостей сприймання тексту під час редагування. Основні помилки	Контрольні запитання, виконання завдань, тексти для редагування та аналізу, завдання для самостійної та

	редактора (редактор як джерело спотворення тексту), типові коректорські помилки. Редагувати різні види текстів	контрольної роботи
--	--	--------------------

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	0
Практичне заняття	25
Самостійна робота	5
Контрольна робота	20
Екзамен	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання згідно з графіком навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Практичні заняття		2		2	2	2	2	2	4	5	4							25
Самостійна робота													5					5
Контрольна робота														20				20
Екзамен																	50	50
Всього за тиждень		2		2	2	2	2	2	4	5	4		5	20			50	100

6. Ресурсне забезпечення

Література Базова	
1.	Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ : ЦУЛ, 2020. 284 с.
2.	Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
3.	Гонца І. С., Розгон В. В. Сучасна українська літературна мова: навчально-методичний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 262 с.
4.	Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. 2-ге, істотно оновл. Київ : КММ, 2019. 208 с.
5.	Зубков М. Норми й культура української мови фахової спрямованості. Київ : Арій, 2018. 608 с.
6.	Пономарів О. Українське слово для всіх і для кожного. Вид. 2-ге. Київ : Либідь, 2017. 360 с.

7. Савчук Р. Л. Культура мови та типологія помилок у ЗМІ : хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ : ПНУ, 2022. 56 с.
8. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів : Априорі, 2020. 280 с.
9. Синявський О. Норми української літературної мови / ред. рада: Л. О. Богуславська, В. М. Бріцин, Д. С. Бураго та ін. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 363 с.
10. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
11. Яцимірська М. Г. Культура мови журналіста: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: ПАІС, 2017. 168 с.

Допоміжна

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. / за заг. ред. О. Сербенської. Львів : Априорі, 2017. 304 с.
2. Бирик С. П., Сюта Г. М. Сучасна ділова культура: усне і писемне спілкування. Київ, 2019. 432 с.
3. Білоусенко П. І. Нариси з українського словотворення (суфікс -чина / -щина): монографія. Київ – Запоріжжя : ЛПКС, 2020. 104 с.
4. Бондаренко Т. Г. Інтерфедеми і росіянізми як наслідок міжмовних контактів на лексичному рівні. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1027>
5. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1015>
6. Вплив суспільних змін на розвиток української мови / Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Клименко Н. Ф. та ін.; відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.
7. Клименко Н. Як народжується слово. 2-ге вид., доповн., переробл. Київ : Академперіодика, 2017. 252 с.
8. Кравченко Є. Г. Терміни блоку «нормативність мови» як специфічна підсистема мови. *Мова. Свідомість. Концепт*: зб. наук. статей / відп. ред. О. Г. Хомчак. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2020. Вип. 10. С. 69–73.
9. Куньч З. Й., Наконечна Г.В., Ментинська І. Б. Позиційне чергування у/в як елемент милозвучності: норма і практика : монографія / за ред. З. Й. Куньч. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2021. 216 с.
10. Масенко Л. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2020. 176 с.
11. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. 2-ге вид., зі змінами і доповн. Київ: Києво-Могилянська академія, 2019. 232 с.
12. Мірченко М. В. Основи екології української літературної мови: проблеми, можливості, перспективи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. Вип. 50 ; Серія «Філологічна». С. 16–19.
13. Нагорняк М. В. Типологія мовних помилок ведучих інформаційних програм Національного радіо. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2119>
14. Палихата Е. Основи естетичної культури діалогічного спілкування : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2021. 184 с.
15. Пентиліук М. І., Маруніч І. І., Гайдєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ : ЦУЛ, 2021. 224 с.
16. Пономарів О. Про найпоширеніші мовні помилки в радіо- й телеефірі. *Детектор медіа*. 10 травня 2017. URL:

<https://detector.media/infospace/article/125677/2017-05-10-pro-nayposhyrenishi-movni-pomylyky-v-radio-y-teleefiri/>

17. Савчук Р. Л. Розмовна лексика в сучасному медіатексті: прагматичний аспект. *The XXV International Science Conference «Implementation of modern science and practice»*, May 11–14, 2021, Varna, Bulgaria. P. 170–172. 693 p.
18. Склярєнко В. Г. Історія українського наголосу. Дієслово. Київ : Наук. думка, 2017. 660 с.
19. Струганець Л. В., Данилків Н. В. Вербальний континуум української мови. Практикум : навчальний посібник. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2020. 100 с.
20. Струганець Л., Ленько О. Українська мова в національному телеєфірі: моніторинг реалізації комунікативних ознак : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 120 с.
21. Цар І. М. Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі: монографія. Київ : Наукова думка, 2021. 224 с.

Онлайн-словники

1. «Горох» (тлумачний, орфографічний, фонетичний словники, словники римувань, синонімів, перекладів, частотний, етимологічний, фразеологічний словники, словник афіксальних морфем). URL: <https://goroh.pp.ua/>
2. Велика чи мала літера. URL: <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
3. Граматичний словник. URL: <http://www.mova.info/grmasl.aspx>
4. Лінгвістичний портал. URL: <http://www.mova.info>
5. Практичний словник синонімів української мови: близько 15000 синонімічних рядів / С. Караванський. URL: <http://slovopedia.org.ua/41/53392-0.html>
6. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський. URL: http://lib.movahistory.org.ua/Slov_afiksalnykh_morfem.pdf
7. Словники й енциклопедії. URL: <https://slovnyk.me/>
8. Словники онлайн. URL: <http://rozum.org.ua/>
9. Українська мова: енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
10. Український правопис 2019 року. URL: <https://2019.pravopys.net>

7. Контактна інформація

Кафедра журналістики	м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57 ауд. 414, навч.-лаб. корпус (4 поверх) https://kjourn.pnu.edu.ua/ E-mail: kaf_journ@pnu.edu.ua
Викладач	Савчук Руслана Любомирівна, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри журналістики
Контактна інформація викладача	ruslana.savchuk@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Будь-які форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Списування під час контрольних модульних робіт та екзамену заборонені (зокрема із використанням мобільних девайсів). Дотримання
--------------------------	--

	<p>академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: 1. Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2. Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності. 3. Положення про запобігання академічному плагіату. 4. Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 5. Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 6. Лист МОН України «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності».</p> <p>Ознайомитися із зазначеними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/</p>
<p>Пропуски занять (відпрацювання)</p>	<p>Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях є обов'язковою. Пропущені з поважних причин заняття мають бути відпрацьовані. Здобувач вищої освіти повинен дотримувати навчально-академічної етики та графіка навчального процесу; бути уважним та відповідальним. Пропущені практичні заняття потрібно відпрацювати, виконавши індивідуальні завдання або виконавши тести за темою. Для отримання допуску до підсумкового контролю студентові необхідно отримати мінімум 25 балів за практичні заняття чи завдання самостійної роботи.</p> <p>Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2020 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.). (див. ст. 4). Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
<p>Виконання завдання пізніше встановленого терміну</p>	<p>У разі виконання завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання – «незадовільно», відповідно до «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти» Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника</p>

	(введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2020 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) (див. ст. 4–5). Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» Покликання: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Додаткові бали	Отримання додаткових балів можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених із викладачем.
Неформальна освіта	Під час навчання студентам пропонується проходження додаткових курсів на платформах Coursera, Prometheus, EdEra, ВУМonline та ін. за відповідним предметним спрямуванням. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019). Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/polozhenja/

Викладач:

Савчук Р.Л.